CONCEPȚIA LINGVISTICĂ A LUI AL. LAMBRIOR

DE

D. GAFIȚANU

Cît a fost student, Lambrior n-a urmat nici un curs de filologie română sau de filologie romanică. Pe atunci, pentru asemenea discipline, nu existau catedre la Universitatea ieşeană.

Numit profesor în învățămîntul secundar a predat, în primii ani, istoria. La studiul limbii — dintru început, al unor probleme de limbă literară — a ajuns plecînd de la studiul istoriei, îndeosebi de la cel al cronicarilor.

În momentul cînd începe să manifeste interes pentru probleme de limbă, lucrările de specialitate, care să-i înlesnească inițierea în studiul ştiințific al limbii române, erau puține:

Timotei Cipariu publicase cîteva [1] — importante atît prin materialul de limbă pe care-l conțineau cît şi prin multe dintre explicațiile pe care le dădea şi concluziile la care ajungea învățatul latinist; Cihac publicase primul volum al Dicționarului etymologic [2];

Hasdeu abia trecuse — şi el — de la studiul istoriei la cel al filologiei.

Cu cîteva decenii mai înainte, însă, apăruseră Gramatica şi Dicționarul lui Fr. Diez [3], opere prin care se puneau bazele lingvisticii romanice. În aceste opere ale lui Diez, limba noastră, pentru prima dată, era prezentată ştiințific în toate aspectele ei: fonetic, morfologic, sintactic şi lexical.

Apăruseră apoi cele două articole privitoare la limba română ale lui A. Mussafia [4].

Lambrior cunoaşte lucrările lui Cipariu, foloseşte bogatul material de limbă adunat de acest lingvist, îi apreciază erudiția, dar nu totdeauna îi acceptă teoriile;

cunoaşte Gramatica lui Diez şi o consideră indispensabilă pentru cine studiază limba română [5];

---

1) T. Cipariu, *Elemente de limba romînă de pe dialecte şi monumente vechi*, 1854
Principia de limbă şi scriptură, 1866.
Gramatica limbii romîne, partea I. Analitica, 1869.

2) A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I. 1870.

3) Fr. Diez, *Grammatik der romanischen Sprachen*, 1836–1843.
Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen, 1853.

4) A. Mussafia, *Zur rumänischen Vocalisation*, 1868.
Zur rumänischen Formenlehre, 1869.

5) Revista pentru istorie, arheologie şi filologie, 1883, p. 194.

https://biblioteca-digitala.ro

cunoaște de asemenea, studiile lui Mussafia, pe ale căror rezultate le reia în cercetare pentru a le duce mai departe, a le corecta și a le completa;

cunoaște Dicționarul lui Cihac și îl folosește — nu acceptă însă toate etimologiile pe care acesta le propune și nici unele aprecieri din prefață [6]).

Nu se limitează, însă, la însușirea de cunoștințe, ci caută să deprindă și o metodă științifică de cercetare.

În acest scop — de a-și însuși „nu numai o sumă de cunoștințe, dar mai ales metoda sinceră pentru căutarea adevărului" [7]) — pleacă la Paris.

Epoca studiilor sale la Paris, coincide cu epoca cînd în lingvistică se produceau primele manifestări ale neogramaticilor.

Direcția aceasta nouă avea, în Franța, un reprezentant de frunte — pe Gaston Paris, care, prin activitatea sa de lingvist, a contribuit în mare măsură la creșterea prestigiului școalei neogramaticilor.

Lui Gaston Paris i se alăturase Arsène Darmsteter, fost elev al neogramaticilor germani.

Ambii țineau conferințe la „L'école pratique des Hautes Études". Tocmai spre acea instituție, atras de spiritul nou introdus de cei doi învățați, s-a îndreptat și Lambrior. Acolo, ca elev al lui Gaston Paris și al lui Arsène Darmesteter, își va forma el — în sensul ideilor neogramaticilor — concepția despre limbă, și tot acolo își va însuși metoda de cercetare științifică.

Astfel, va deveni reprezentant — primul, în ordine cronologică, dintre romîni — al școalei neogramaticilor și totodată va fi și primul dintre romîni, care va studia limba noastră potrivit cu cerințele stricte ale științei.

În 1877, își începe colaborarea la revista *Romania* — cu articolul despre palatalizarea labialelor [8]).

Cu acest articol, care impresionează prin documentare, prin metodă de cercetare și prin concluzii juste, începe cea de-a doua — și totodată — și ultima fază din activitatea de așa scurtă durată a acestui învățat.

Lambrior vedea în lingvistică o disciplină științifică pe deplin constituită și o asimila științelor naturii.

Deși nu-i expusă sistematic în cadrul unei singure lucrări — elementele ei fiind răspîndite în mai multe dintre articolele ce ne-au rămas de la dînsul — totuși concepția lui lingvistică apare unitară și bine închegată.

În lumina acestei concepții privește el activitatea lingvistică de la noi, din al optulea deceniu al secolului trecut:

observă că ceea ce, mai ales, se realiza în acest domeniu, era adunarea materialului — operație pe a cărei importanță n-o neagă, dar semnalează lipsa preocupării științifice de a extinde și a adînci cercetarea acestui material în vederea aflării legilor după care se dezvoltă limba.

„Una-i o adunătură de material și altceva este *științificarea* acestui material, adică găsirea legilor științifice la care este supus materialul. La noi se confundă cunoștința cu știința" [9]).

---

6) De pildă, părerea că limba romînă n-ar fi făcut nici cea mai mică sforțare ca să-și asimileze elementele străine la fondul latin Cf. Romania, 1881, p. 364.

7) Scrisoare către T. Maiorescu, publicată în Convorbiri literare, 1919, p. 138 apud I. Șiadbei, *Anuarul Liceului Național din Iași*, 1930 1931, p. 139.

8) *Du traitement des labiales p, b, f, v, dans le roumain populaire*, Romania VI (1877), p. 443—447.

9) Revista pentru istorie, arheologie și filologie, 1883, p. 197.

https://biblioteca-digitala.ro

Ceea ce nu-și propuseseră alții, își propune el descoperirea unora dintre legile de dezvoltare ale limbii române.

În stadiul în care se găseau atunci cercetările asupra limbii române, realizarea unui asemenea gînd întîmpina mari greutăți; avea, însă, rolul de a deschide, cum spune Gaston Paris, „o eră nouă în istoria filologiei române".

Desigur, Lambrior își dădea seama, de la început, de complexitatea fenomenului pe ale cărui legi își pusese în gînd să le afle, precum și de întinderea domeniului pe care urma să-l cerceteze. După cîțiva ani de cercetări în direcția aceasta, putea să-și aprecieze rezultatele în modul următor:

„Se înțelege că nu avem pretenția de a fi constatat toate legile vocalismului și ale consonantismului rominesc...

Cît pentru constatarea tuturor legilor ce urmează vocalismul rominesc de-abia vor ajunge cîteva generații de lucrători harnici" [10]).

După cum reiese și din citatul de mai sus, legile pe care le va descoperi Lambrior, vor aparține aproape toate numai foneticii. Faptul acesta nu-i de mirare și nu caracterizează numai activitatea lingvistului nostru, ci este o notă comună întregii școli a neogramaticilor și s-ar explica — în parte cel puțin — și prin aceea că domeniul în care legile de dezvoltare pot fi mai lesne observate, e tocmai cel al foneticii.

Lambrior însuși afirmă că „legile după care se modifică înțelesul cuvintelor au să fie mai greu de aflat decît legile modificării materiale (= fonetice) [11]).

Transformările fonetice sînt considerate de acest învățat ca fiind de aceeași natură cu cele din lumea fizică: „Materialul fonetic este supus unor legi fatale" [12]), iar pentru multe dintre ele — spune Lambrior în altă parte — „s-au aflat legi tot așa de nestrămutate ca și legile naturii" [13]).

Încrederea lui în legile fonetice și entuziasmul provocat de descoperirea lor, îl duc la formulări categorice:

„Cu ajutorul legii ll > u se explică fenomene gramaticale considerate înainte ca enigme" [14]) sau

„Dacă se ține seamă de legile fonetice ale limbii române, trebue să se admită"... [15])

Una din legile citate de Lambrior privește felul cum sunetele cuvintelor împrumutate din alte limbi, se adaptează sistemului fonetic al limbii împrumutătoare.

„Orice popor, cînd împrumută cuvinte, ce conțin sunete care nu se află în alfabetul [16]) său, apropie acele sunete de sunetul său cel mai asemănat" [17])

și ca o concluzie: „Sunetele nu se împrumută" [18]), „ă, î sînt produse proprii limbii noastre" [19]). Sau altă lege:

10) *Carte de citire*, 1882, Introducere, L.
11) Revista pentru istorie, 1882, p. 38. (Aflarea legilor semantice o vede ca „o sarcină a viitorului").
12) *Indreptariu*. Convorbiri literare, 1881, p. 140.
13) Revista pentru istorie, 1882, p. 38.
14) Romania, 1880, p. 371 (nota).
15) Romania, 1880, p. 367.
16) adică sistemul fonetic.
17) *Carte de citire*, 1832. Introducere, p. LXIV.
18) *Carte de citire*, 1882. Introducere, p. XLI și *Indreptariu*, Convorbiri literare, 1881, p. 131.
19) Romania, 1881, p. 347.

https://biblioteca-digitala.ro

„...Orice cuvînt străin, ce intră într-o limbă, se supune numai la acele modificări, care sînt active în momentul intrării sale, nu însă și la acele care și-au făcut deja evoluția lor“ [20]).

Legile din domeniul morfologiei și al sintaxei pot fi și ele descoperite, dar mai greu. Lambrior a descoperit una dintre acestea, care arată și raporturile de interdependență între cele două laturi ale fenomenului: morfologia și sintaxa.

Este vorba de următoarea lege — care îi și poartă numele în literatura de specialitate:

„Cînd din una și aceeași formă se nasc două categorii gramaticale deosebite, atunci forma însăși se diferențiază în două“ [21]).

Prin această lege este explicată pierderea silabei *-re* de la infinitivul verbelor, pierdere care nu este un fapt fonetic, căci dacă ar fi așa — argumentează Lambrior — „s-ar naște întrebarea, pentru ce *-re* din *simțire* a căzut la infinitiv, pe cînd *-re* din *subțire*, n-a căzut“ [22]).

Potrivit acestei legi, forma veche a infinitivului a rămas ca substantiv *(cîntare)*, iar pentru îndeplinirea mai departe a funcției de infinitiv s-a recurs la forma — rezultată prin diferențiere, fără silaba *-re (cînta)*.

Prin aceeași lege se explică și diferențierea ce s-a produs în cuprinsul formelor — care în vechea romînă erau aceleași, ale perfectului conjunctiv activ și ale prezentului conjunctiv pasiv [23]).

Considerînd că fenomenele lingvistice sînt de aceeași categorie cu fenomenele din natură, Lambrior — neogramatic consecvent — nu admite excepții de la legile lingvistice.

„...vorba excepție cu înțeles de *capriciu neregulat* [24]) — spune el — trebuie alungată și din gramatică, cum se alungă din studiul științific al limbilor, și după cum este de mult alungată din studiul fenomenelor naturii. Un fenomen are loc în niște condiții anumite și dacă una din acele condiții lipsește, nu vom mai avea acel fenomen“ [25]),

sau în altă parte:

„...dar cu aceasta dăm o idee falsă despre materialul fonetic al limbii, căci lăsăm să răsară ideea că ar fi supus unor capricii și nu unor legi fatale“ [26]).

În „Introducerea“ Cărții de citire, Lambrior se ocupă de un număr de cuvinte care s-ar părea că fac excepție de la legea diftongării lui *e* în *ea* și a lui *o* în *oa*, și arată că unele dintre ele, împrumuturi de dată recentă (copertă, problemă, dilemă, modă, metodă), „nu se aflau în limbă pe vremea cînd avea loc fenomenul... diftongării acestor vocale“ [27]), iar altele (soră < sor < soror, noră < nor < noror), „deși se aflau în limbă pe vremea evoluției acestui fenomen, nu erau în condiții de a deschide și diftonga vocalele lor intonate...“ [28]).

20) *Indreptariu*, Conv. lit., 1881, p. 132.
21) *Carte de citire*. Introducere, p. XXXVI, *Indreptariu*, Conv lit. XV, 1881, p. 128!
22) Romania, 1881, p. 347.
23) Ceva despre conjunctivul romînesc, Revista pentru istorie, 1883, p. 37—44.
24) Sublinierea aparține lui Lambrior.
25) *Carte de citire*, Introducere, L.
26) *Indreptariu*, Conv. lit., 1881, p. 190.
27) *Carte de citire*, Introducere, p. XLIX.
28) *Carte de citire*, Introducere, p. XLIX.

https://biblioteca-digitala.ro

Alte „abateri" sau „excepții" de la legile fonetice, sînt efectul analogiei. Recunoscută încă de Bopp, pentru rolul ce-l are în schimbările din limbă, analogia este invocată adesea de neogramatici în explicarea formelor care nu se datoresc evoluției fonetice. Lambrior afirmă că „Limba de astăzi este încărcată cu forme produse prin analogie" [29]) și dă exemple ca următorul:

„...limba a socotit că cele două forme, care la declinarea I sînt un fapt fonetic, ar fi o particularitate a genului feminin, și de aceea a întins-o și asupra substantivelor feminine de la declinarea a III-a" [30]).

Preocupările neogramaticilor erau îndreptate nu numai spre aflarea legilor după care se produc schimbările în limbă ci și spre aflarea cauzelor acestor schimbări.

În aceeași direcție mergeau și preocupările lingvistului nostru. Cunoscînd că transformările fonetice se datoresc unei cauze fiziologice — „deplasării simțului muscular" (H. Paul)[31]) — el caută să se inițieze în disciplina care are ca obiect de studiu felul cum se produc sunetele vorbirii.

Însușindu-și elementele pe care le putea oferi „fiziologia sunetelor" în prima fază a dezvoltării ei, Lambrior le-a prezentat teoretic într-un capitol din Gramatica sa, rămasă netipărită și le-a aplicat în studiile asupra istoriei unora dintre sunetele limbii noastre.

Alte cauze cărora Lambrior — ca și neogramaticii — le acorda importanță, sînt analogia și diferențierea. Despre prima afirmă că înseamnă intervenția elementului intelectual în schimbările ce se produc în limbă [32]) și dă ca exemple forme analogice din flexiunea verbală și nominală (*sînt* (pers. I sg.), *sîntem, sînteți* — după *sînt* (pers. III pl.) [33]) *mele, grele -mea, grea,* după *stele-stea* [34]), *lui, ei,* în loc de *său, sa,* prin analogie cu pluralul *lor* în loc de *său, sa* [35]).

Diferențierea — opusă oarecum analogiei — este și ea efectul intervenției elementului intelectual în schimbările limbii: reprezintă tendința vorbitorului de a evita confuziile la care ar da loc formele gramaticale identice.

În explicarea unora dintre formele gramaticale ale limbii noastre, Lambrior recurge și la „principiul" [36]) diferențierii. Astfel explică el, de pildă, faptul că formele perfectului conjunctiv activ — care, altădată erau variabile și identice cu ale prezentului conjunctiv pasiv, au devenit astăzi invariabile și deosebite de acestea din urmă [37]). Și tot astfel, deosebirea dintre formele auxiliare și neauxiliare ale verbului *a avea* [38]).

Pe Lambrior nu l-au interesat numai legile și cauzele fenomenelor lingvistice, ci și cronologizarea lor.

29) *Carte de citire,* Introducere, p. XIX.
30) *Carte de citire,* Introducere, p. XXVIII.
31) H. Paul, apud A. Dauzat, *La philosophie du langage,* p. 163.
32) *Carte de citire,* Introducere, p. XXIII.
33) Revista pentru istorie, . . ., 181, p. 42.
34) Romania, 1880, p. 37.
35) *Carte de citire,* Introducere, p. VII.
36) Întrebuințăm cuvîntul „principiu" în accepțiunea obișnuită neogramaticilor.
37) Revista pentru istorie, 1882, p. 44.
38) Romania, 1880, p. 372.

https://biblioteca-digitala.ro

Cronologizarea în domeniul lingvistic este, în general, o operație anevoioasă. Și mai anevoioasă devine cînd e vorba de istoria limbii române. Este știut că primele probe scrise de limba română datează abia din sec. al XVI-lea iar cele citeva cuvinte și construcții românești strecurate în documentele slave scrise la noi mai înainte, nu pot da nici pe departe o imagine a aspectelor pe care le va fi avut limba noastră în epoca de la faza latină pînă în sec. al XVI-lea. Uneori e mai lesne de stabilit legea și cauza unei transformări fonetice decît de delimitat epoca în care s-a petrecut acea transformare. E tocmai cazul cu legile fonetice de care se ocupă Mussafia[39]), pe a căror cronologizare o încearcă Lambrior în studiul — rămas neterminat — *Essai de phonétique roumaine. Voyelles toniques*[40]).

În constatarea că „orice element străin a suferit aceeași modificare pe care o suferea elementul latin în momentul cînd cuvîntul străin intra în limbă"[41]), găsește un criteriu pentru cronologizarea fenomenelor din epoca anterioară celei a limbii scrise.

Urmînd calea aceasta și discutînd transformarea t, d, s în ț, z, ș, ajunge — pe baza faptului că nici un cuvînt slavon nu participă la această transformare — la concluzia că acesta-i cel mai vechi fenomen din limba română.

Și tot astfel, din constatarea că la transformarea a + n > î + n — participă doar cîteva cuvinte de origine slavă (stînă, smîntînă, jupîn) trage concluzia că aceasta este una dintre cele mai vechi trăsături ale limbii române.

Cînd elementele pe care să se poată baza lipsesc sau sînt insuficiente, Lambrior nu caută să tragă concluzii cu orice preț. În acest caz, el nu se pronunță asupra epocii în care a avut loc fenomenul, ci numai asupra faptului dacă fenomenul este anterior, simultan sau posterior față de alte fenomene din aceeași categorie. Astfel transformarea a + m > ă + m[42]) este considerată ca fiind anterioară dispariției diftongului *uă*, dispariție ce a avut loc înainte de epoca primelor monumente de limbă scrisă[43]). Tot astfel, în alt loc, arată că, în timp ce diftongarea lui *e* în *ea*, în poziția *ă* — era încă vie, transformările en > în și en > în se încheiaseră[44]).

Privind limba română în dezvoltarea ei istorică și în elementele ei constitutive. Lambrior ajunge la cîteva concluzii a căror valoare științifică nu poate fi contestată.

Astfel, părerea lui despre originea și dezvoltarea limbii române din cea latină, este întru totul în spiritul materialismului dialectic. Într-un curs ținut la Universitatea din Iași, în 1881, afirmă:

„Limba română și cele romanice trebuie considerate nu ca ieșite dintr-un cataclism — năvălirea barbarilor — ci ca o continuare neîntreruptă"[45]),

---

39) *Zur rumänischen Vocalisation*

40) Romania, 1880, p. 99 sqq, 1881, p. 366 sqq.

41) Romania, 1881, p. 364.

42) Philippide va arăta că această lege fonetică este incomplet formulată. *Principii de istoria limbii*, p. 20. *Originea românilor*, II, p. 17.

43) Romania, 1880, p. 376.

44) *Carte de citire*, p. LII.

45) Contemporanul, VI, p. 171. Două lecțiuni ținute la Universitatea de Iași, de A. Lambrior. Note scoase de Eduard Gruber).

https://biblioteca-digitala.ro

Prin urmare, susține el, nu poate fi vorba de o trecere bruscă de la limba latină la limba romînă, cum ar fi putut susține cei stăpîniți de concepția „limbă-mamă — limbi-fiice", ci de o trecere de la o calitate — limba latină, la altă calitate — limba romînă prin acumulare treptată de elemente noi și prin pierdere treptată de elemente vechi.

Tot atît de întemeiate îi sînt și părerile despre importanța structurii gramaticale în viața limbii.

Studiul istoric al limbii romîne îl duce la constatarea că structura gramaticală prezintă mai multă stabilitate decît celelalte elemente ale limbii. Referindu-se la limba secolului al XVI-lea, Lambrior afirmă: „Formele gramaticale rămîn pînă astăzi aproape aceleași" [46]). Ritmul mai lent în care evoluează structura gramaticală, nu-o împiedică, totuși, să realizeze în sistemul ei perfecționări, pe care lingvistul nostru le observă și le semnalează. Astfel, studiind limba cronicarilor, ajunge la concluzia că se poate observa „o schimbare de propășire a acelorași forme cu cît înaintăm cu timpul", „propășire" pe care o consideră „firească" [47]).

Și tot studiul istoric îl duce la concluzia că structura gramaticală este elementul care determină caracterul limbii.

„Construcția" limbii „se poate privi ca chiagul ce hotărăște caracterul ei" [48]).

Just vede el și problema raportului dintre elementele latine și cele nelatine din limba noastră:

„Elementul latin este trunchiul, elementele străine vin și se tot anină de acest trunchi, acomodîndu-se cu locul și timpul cînd au venit" [49]).

Ca urmare, susține necesitatea studierii, în primul loc, a elementului latin — „mai întîi trebuie descurcată științific poziția elementului latin în limba noastră (*ibidem*) — și întreprinde el însuși acest lucru.

Lambrior studiase lingvistica romanică și își dădea seama cît de necesară este cunoașterea ei pentru cine face cercetări asupra limbii romîne [50]). El însuși — ca să explice unele transformări fonetice, unele forme de declinare și de conjugare, sau ca să stabilească etimologia unor cuvinte, recurge adesea la datele ce le poate oferi această disciplină.

Cunoașterea lingvisticii romanice îi dă posibilitatea să observe trăsăturile care deosebesc limba romînă de celelalte limbi înrudite, și, totodată, să afirme că aceste trăsături nu se datoresc contactului cu limba veche slavă, ci sînt rezultatul evoluției firești a limbii latine în condițiile specifice care au determinat formarea unei limbi de tip romano-balcanic.

După Lambrior, cea mai veche trăsătură specifică limbii romîne între celelalte limbi romanice, ar fi prefacerea dentalelor t,d,s + i sau ie (provenit din e) în ț,z,ș [51]),

---

46) *Carte de citire* p. I.
47) Convorbiri literare, 1874, p. 130.
48) *Literatura populară*. Convorbiri literare, 1874, p. 80.
49) Revista pentru istorie, 1883, p. 198.
50) Cunoașterea lui Dez o consideră indispensabilă. (Revista pentru istorie..., 1883, p. 194).
51) *Carte de citire*, p. XXXVIII-XXXIX. Fenomenul e latin popular. Cf. Philippide, *Originea romînilor*, II, 148, 156, 213.

https://biblioteca-digitala.ro

În susținerea acestei păreri, el se întemeiază pe faptul că nici un cuvînt de origine slavă nu participă la această transformare fonetică.

Dintre celelalte trăsături scoase în evidență de lingvistul nostru ca fiind de asemenea specifice limbii romîne, mai citâm următoarele:

Netransformarea consoanelor surde p, f, t, c, în sonore b,v,d,g;

Apariția sunetelor întunecate ă, î, sunete care — nu numai că deosebesc limba noastră de celelalte limbi romanice, dar și fixează marginea între limba romană (ieșită direct din latina populară) și între limba romînă [52]).

Ajutorul lingvisticii romanice este invocat de Lambrior și în altă direcție.

Se manifesta pe atunci, la unii lingviști, tendința de a atribui „latinei populare" cuvinte și forme gramaticale care niciodată nu-i aparținuseră. Lambrior ia atitudine împotriva acestei tendințe dăunătoare științei, și stabilește principiul că un fenomen numai atunci poate fi considerat latin popular, cînd se întîlnește — cel puțin — în două limbi romanice care nu s-au influențat una pe alta [53]).

Necunoașterea lingvisticii romanice înlesnea strecurarea unor greșeli în studiile ce se făceau asupra limbii romîne.

Lambrior sezisează acest fapt și referindu-se la greșeli de felul acesta din lucrările unora dintre contemporani, spune următoarele:

„Toate aceste comedii [54]) se reazămă pe neștiința completă a filologiei romanice. Filologii noștri știu lingvistică generală, clasică, latină, albaneză—ba chiar grăiesc albanește mai bine decît mine romînește, numai filologia romanică nu o cunosc" [55]).

Metoda de cercetare științifică preconizată și practicată de Lambrior e cea istoric-comparativă.

Fenomenul lingvistic este cercetat atît în dezvoltarea lui istorică cît și în răspîndirea geografică: faza actuală e raportată la fazele anterioare, iar forma sub care se prezintă într-un dialect e comparată cu forma sub care se prezintă în alte dialecte ale aceleiași limbi sau chiar în alte limbi din aceeași familie.

Indicată de însăși natura fenomenului de studiat, această metodă este singura ce duce spre atingerea scopului ultim pe care trebuie să-l urmărească lingvistul: aflarea legilor „de dezvoltare a limbii".

În opoziție cu aceasta, stă metoda „metafizică", pe care Lambrior o privește cu ironie și o respinge. Astfel, vorbind, într-un loc, despre imposibilitatea trecerii directe și imediate de la articularea unei guturale la articularea unei labiale, și subliniind că această imposibitate este o realitate, pe care numai metoda „metafizică" ar putea s-o nesocotească, scrie:

„Trebuie să admitem—în cazul cînd o asemenea trecere s-ar fi produs—sau o minune, sau ceea ce-i mai tot una, să urmăm metoda metafizică, după care toate consoanele se pot schimba unele în altele, fără a mai căuta la deosebirile lor firești, la timpul în care s-au făcut schimbările și la natura limbii, pentru care se pretinde cutare sau cutare schimbare.

52). *Carte de cîtire*, p. XXXIX.

53) Revista pentru istorie, 1883, p. 196.

54) = greșeli.

55) Revista pentru istorie, 1883, p. 200 (Observația pleacă de la unele greșeli ale lui Gaster din Stratificarea elementului latin dar vizează nu numai pe Gaster ci și pe latiniști și pe Hasdeu).

https://biblioteca-digitala.ro

... Metafizicul, în loc să se scoboare la fenomene, să le compare etc., are în mintea sa o idee, pe care o numeşte înaltă, şi pe care vrea s-o izbească în ochii realităţii cu voia sau fără voia ei" [56]).

Linia de conduită a lui Lambrior, în toată activitatea sa ştiinţifică, a fost probitatea, iar principiul călăuzitor—descoperirea adevărului.

El dezaproba deopotrivă atît pe cei care, în loc să plece de la fapte pentru a ajunge la teorie, formulau întîi teoria şi, apoi, căutau să forţeze realitatea pentru a o introduce în cadrul teoriei cît şi pe cei care erau de părere că nu trebuie date la lumină adevărurile ce le-ar contraria unele prejudecăţi — (Este vorba de latinişti care erau de părere că nu „trebuie relevate acele fenomene de limbă ce au ca efect modificarea fizionomiei latine a limbii naţionale" [57]).

Lucrările lui Lambrior nu sînt nici voluminoase şi nici numeroase. Moartea prea timpurie a autorului le-a întrerupt pe unele care erau în curs de redactare, şi a împiedicat începerea altora care erau proiectate. Totuşi, din ce a rămas de la dînsul, ne putem da seama de obiectul preocupărilor lui ştiinţifice; istorie a limbii .omine, fonetică, morfologie, sintaxă, lexic, dialectologie, limbă literară, ortografie, şi totodată putem aprecia documentarea, metoda de cercetare, puterea de pătrundere a problemelor şi valoarea multora dintre concluziile la care a ajuns.

Articolul *Du traitement des labiales p, b, v, f dans le roumain populaire*, cu care îşi începe Lambrior colaborarea la „Romania", are toate calităţile unui studiu ştiinţific.

Autorul arată că fenomenul nu era lămurit pe deplin nici în ce priveşte răspîndirea geografică, nici în ce priveşte vechimea şi nici în ce priveşte condiţiile în care s-a produs;

îi stabileşte răspîndirea geografică: în Moldova, Bucovina—dezvoltat normal, în Valachia şi Tansilvania—sporadic, în macedo-romîn-constant;

îl explică ca un rezultat nu al transformării labialei în palatală, ci al dezvoltării unui yod (provenit din i sau ie), transformat, apoi, în consoană palatală care a dus la înlăturarea labialei precedente;

în fine, îi determină epoca apariţiei precum şi ordinea cronologică a alterării fiecăreia dintre labialele seriei (sec. XVII-XVIII; mai întîi f— şi după aceea, celelalte).

La elaborarea acestui studiu, Lambrior n-a avut la dispoziţie nici atlase lingvistice, nici laborator de fonetică experimentală, nici prea mult material documentar.

Atlasele lingvistice [58]) vor apărea mai tîrziu şi vor veni să-i confirme constatările şi concluziile; sprijinirea explicaţiei fenomenului cu date de

---

56) *Carte de cititre*, LIV-LV.
57) Romania, 1877, p. 444.
58) Gustav Weigand, *Linguistischer Atlas des dakorumäntschen Sprachgebietes*. 1909.
Atlasul lingvistic romîn, partea I, 1940, 1942.

https://biblioteca-digitala.ro

fonetică experimentală o va face Al. Rosetti [59]; mai mult material documentar vor aduce W. Meyer-Lübke [60], Al. Rosetti [61], D. Macrea [62]. Ceea ce este, însă, esențial în părerile exprimate de Lambrior în acest studiu, își păstrează întreaga valabilitate și astăzi, după aproape 80 de ani de cercetări în domeniul foneticii românești.

Al doilea articol — *L'e bref latin en roumain* [63] — se distinge prin aceeași justă interpretare a faptelor de limbă și strînsă argumentare.

Plecînd de la părerea lui Gaston Paris că diftongarea lui *e* latin scurt accentuat ar fi trebuit să aibă loc în toate limbile romanice, Lambrior își propune să confirme cu fapte din istoria limbii române părerea lui Gaston Paris că diftongarea lui *e* latin scurt accentuat ar fi trebuit să aibă loc în toate limbile romanice.

În acest scop, stabilește mai întîi deosebirea dintre *e* scurt (devenit în latina tîrzie *e* deschis) deoparte, și *e* lung și *i* scurt (deveniți în latina tîrzie *e* închis) de altă parte, și subliniază că, în cercetarea probemei pe care o urmărește, trebuie să se țină seama de cantitatea vocalelor, căci soarta pe care a avut-o *e* lung este alta decît cea pe care a avut-o *e* scurt.

Acesta din urmă diftongîndu-se în *ie*, a produs alterarea consoanelor precedente m, d, t, s, care au rămas intacte înainte de *e* lung.

Observînd transformările suferite pe terenul limbii române de diftongul *ie*, ajunge la concluzia întru totul întemeiată — că diftongarea lui *e* deschis este anterioară diftongării lui *e* închis în *ea*. Despre prima afirmă că-i generală romanică, iar despre a doua că-i numai românească. Studiind problema aceasta, Lambrior are și ocazia să constate o lipsă în formularea pe care Mussafia a dat-o unei legi fonetice:

„Legea lui Mussafia, după care consoanele p, m, b, v, f, r, s, t au proprietatea de a reduce diftongarea *ea* sau *ia* la *a*, ori de cîte ori preced, trebuie modificată în felul următor: b, m, p, v, f, r, s, t, precedînd diftongul *ea* provenit din *e* lung sau *i* scurt latini accentuați, reduc acest diftong la *a*: mensa > measa > masă" [64].

Cu aceleași calități de studiu științific se prezintă și articolul *Ceva despre conjunctivul românesc* [65]. Autorul cercetează condițiile trecerii lui *să* (< lat si) de la funcția de conjuncție pe care o avea în latină și pe care, în unele cazuri, o păstrează încă în română, — la aceea de simplu morfem al modului conjunctiv; arată că numai formele de pers. a III-a sg. și pl. de la prezentul conjunctivului sînt moștenite din latină, și că toate celelalte s-au produs pe terenul limbii române, fie prin împrumuturi de la indicativ pers. I și a II-a sg. și pl.)— cărora li s-a antepus *să* ca semn distinctiv (al conjunctivului — fie prin compunere cu auxiliarul *a fi* (perfect și mai mult ca perfect);

se ocupă apoi de formele pe care indicativul le datorește conjunctivului: ale mai mult ca perfectului de la toate verbele și ale prezentului

59) Al. Rosetti, *Recherches sur la phonétique du roumain au XVI-e siècle*, 1926, p. 879. *Istoria limbii române*, VI, 1946, p. 145-149. Apud D. Macrea, *Probleme de fonetică*, 1953, p. 51.

60) Dacoromania, vol. II, p.

61) Al. Rosetti, *op. cit.*, Ibidem.

62) D. Macrea, *Probleme de fonetică*, 1953.

63) Romania 1877, p. 443-447.

64) Romania, 1877, p. 89.

65) Revista pentru istorie I, 1883, p. 37-44.

https://biblioteca-digitala.ro

— pers. a III-a pl. de la verbul *a fi* (sint < sînt), pers. a III-a sg. de la verbul *a avea* (haberet > are) ;

subliniază întrebuințarea verbului *a fi* ca auxiliar al unor forme active de la verbele tranzitive și

explică forma de participiu *fost*.

Cercetările ce s-au făcut ulterior asupra morfologiei verbului, nu infirmă ceea ce a spus Lambrior [66]).

În 1882, Lambrior publică, în scopuri didactice, o *Carte de citire*, în a cărei „Introducere" expune o parte din rezultatele cercetărilor sale asupra foneticii istorice — îndeosebi asupra sunetelor *ă*, *î* (cap. III) și asupra morfologiei — îndeosebi asupra declinării și a unora din formele conjugării (cap. II). Această „Introducere" poate fi considerată ca o schiță de gramatică istorică concepută în spirit științific.

Cu acest studiu, se poate spune că se face și la noi, în domeniul cercetărilor gramaticale, trecerea — ca să întrebuințăm expresia lui L. Șăineanu — de la „empirismul trecutului la metoda severă" [67]) științifică, inaugurată cu vreo cîteva decenii mai înainte în lingvistica europeană.

Lambrior a dat multe explicații juste fenomenelor de care s-a ocupat și a formulat multe concluzii valabile, aducînd o contribuție însemnată la studiul limbii române.

A exprimat și unele păreri care nu sînt întru totul convingătoare. (Observăm, totuși, că alte păreri mai convingătoare, în aceleași probleme, nu s-au dat după aceea).

A propus, însă, și cîteva explicații care, astăzi, nu se mai pot susține :

a exagerat aplicînd în explicarea formelor declinării românești, teoria lui Gaston Paris despre cazul subiect și cazul regim al limbii vechi franceze ;

a făcut prea adesea apel la reconstituirea formelor intermediare între două forme atestate ale aceluiași cuvînt ;

n-a văzut în toată importanța lui, elementul slav pătruns în lexicul limbii române de pe urma încrucișării cu limba slavă ;

n-a delimitat cu precizîune sfera unor legi fonetice ale limbii române.

În epoca în care Lambrior își începe activitatea științifică, problema limbii noastre literare constituia pentru mulți dintre oamenii de cultură o serioasă preocupare și provoca dezbateri la care participau cu interes și chiar cu pasiune, de o parte, filologi — latiniștii, de alta, scriitori — dintre cei mai de seamă ai vremii, precum și unii filologi nelatiniști.

Lambrior se va alătura grupului celui de-al doilea, în sprijinul părerilor căruia, — pe lîngă argumente de natura celor folosite cu două decenii mai înainte de A. Russo — va aduce altele de strictă specialitate din domeniul lingvisticii.

---

66) Este de mirare că N. I. Barbu, în studiul *„Să", semn distinctiv al subjonctivului în limba română*, (Buletinul științific al Academiei R.P.R. Secțiunea de științe limbii, literaturii și artei, Tomul I, nr. 1-3, 1951) nu menționează pe Lambrior, care, înainte de Meyer-Lübke — pe a cărui părere Barbu o redă - spusese despre *„să"* aceleași lucruri ca și Meyer-Lübke.

67) Lazăr Șăineanu, *Istoria filologiei române* ed. II, p. 236.

https://biblioteca-digitala.ro

Părerile lui despre limba literară sînt cuprinse în articolele și studiile următoare: Limba veche și nouă. Tălmăcirea românească a scrierilor lui Oxenstiern [68]), Literatura poporană. Pilde, povățuiri și cuvinte adevărate adunate de Iordache Golescu [69]), Chestiunea ortografică [70]), Îndreptar [71]), Limba cronicarilor și limba de astăzi la români [72]), Introducere la Cartea de citire [73]).

De la început trebuie să observăm că în aceste studii, nu vom găsi numai analize de fapte și teoretizări pe baza acestor analize, ci vom găsi afirmată o atitudine și formulate unele recomandări.

Vom mai găsi, apoi, o serie de constatări și concluzii care depășesc sfera problemelor ce formau obiectul dezbaterilor de care pomeneam mai sus.

Totodată, vom observa că dacă unele păreri ale lui Lambrior sînt susținute de o amplă documentare, altele, însă, lasă impresia a ceva abia întrevăzut și, în treacăt exprimat.

Curiozitatea, întru totul legitimă, a multora dintre noi, astăzi cînd limba literară formează obiectul unor noi discuții, ne impune întrebarea: Ce înțelegea Lambrior prin limbă literară? — întrebare la care nu putem răspunde altfel decît că de conținutul conceptului „limbă literară", lingvistul nostru nu s-a ocupat în mod special.

Dacă, de pildă, dintr-un loc, unde sînt puse față în față „limba poporului" și „limba scrisă", se poate lesne deduce că una este limba vorbită, iar cealaltă — limba literară, din alt loc, însă, unde se spune că „limba literară este scrierea care o copiază" [74]), ar rezulta că autorul consideră limba literară ca existînd, în mod independent de scriere — care, doar, ar copia-o.

Cum se vede, conceptul „limbă literară", nu era pe deplin lămurit, ca să i se poată da o definiție satisfăcătoare.

Potrivit cu concepția științifică căreia îi aparținea, Lambrior privește atît dezvoltarea fenomenului în timp, cît și laturile componente ale fenomenului dintr-un moment dat.

Astfel, începuturile limbii noastre literare le vede în cărțile lui Coresi, despre care spune următoarele:

„Limba textelor de la Brașov, avînd rol de limbă literară, a menținut unitatea românei" [75]) iar „diferitele graiuri populare aproape s-au stins în fața limbii acestor texte" (*ibidem*).

Aici, poate că Lambrior exagerează, dar ceea ce este întru totul just în afirmațiile sale, este recunoașterea influenței pe care limba literară a avut-o la formarea limbii comune românești.

Dar Lambrior nu privește numai trecutul limbii literare.

---

68) Convorbiri literare, 1873, p. 325-334.
69) „ „ 1874, p. 66-83.
70) „ „ 1880, p. 74-78.
71) „ „ 1881, p. 125-140.
72) „ „ 1874, p. 129-130.
73) *Carte de citire*, Iași, 1882.
74) *Chestiunea ortografică*, Convorbiri literare, 1880, p. 75.
75) Romania, 1881, p. 361.

https://biblioteca-digitala.ro

În alt loc, el se referă la dezvoltarea pe care limba literară o va lua în viitor. Își dă seama de importanța ce va avea în dezvoltarea limbii literare „vorbirea muntenească", care, evoluînd mai încet, are de multe ori pronunțarea întocmai sau foarte apropiată de tradiția literară, și se bucură că vorbirea din regiunea în care se află capitala țării are calitatea de a fi mai apropiată — în ce privește pronunțarea — de tradiția literară [76]).

„Cînd ne gîndim la rolul ce a avut, în Franța, dialectul vorbit la Paris și în Ile de France nu putem decît să ne bucurăm că vorbirea muntenească, bucureșteană, are calități din punctul nostru de vedere" [77]).

În ce privește problema neologismelor punctul lui de vedere era următorul:

Își dădea seama de faza în care se afla cultura românească și recunoștea că îmbogățirea vocabularului limbii literare era o necesitate;

dar, spre deosebire de cei care ofereau dicționarele latinești și franțuzești ca izvoare de îmbogățire, recomanda — întocmai cum recomandase mai înainte A. Russo — să se culeagă „elementele poporane ale limbii" [78]) din toate părțile de la poporul de jos „și să se întrebuințeze tot acest material obștesc pentru alcătuirea limbii culte" [79]).

Valul de neologisme, care pe toate căile culturale, se abătea pe vremea aceea asupra limbii române, putea să aibă ca urmare crearea unei „prăpastii" între limba literară și limba vorbită de popor, ceea ce ar fi constituit un grav pericol pentru unitatea culturii românești.

S-ar fi putut ajunge „la ruperea legăturii cu poporul de jos" [80]). Cu o astfel de limbă scrisă, spune el în alt loc, „cultura noastră, oricît de mare am avea-o, ar rămîne fără înrîurire asupra maselor" [81]).

Vorbind despre faptul că unii poeți întrebuințau neologisme ca să exprime idei pentru care nu lipseau cuvintele neaoșe românești — „vorbele istorice" cum le numește el — și referindu-se la deosebirea dintre conținutul celor dintîi și conținutul celor de-al doilea, la caracterul „mai abstract pentru mintea românului al neologismelor", la lipsa lor de conținut afectiv și la îndepărtarea vorbelor istorice pentru a face loc acestora, conchide că rezultatul ar fi „o sărăcie simțită a limbii poetice" și că „vorbele nouă sărăcesc limba de o mulțime de expresii vechi, prin care rominul e deprins a-și vădi gîndirile" [82]).

Limba unor asemenea poeți — spune el în alt loc — este o limbă „fără istorie... fără poezie, o limbă uscată" în contrast cu „limba vie a poporului românesc" [83]). Pe acești poeți îi consideră „cosmopoliți", căci nu au legătură cu nici un popor" [84]).

Față cu tendința latinistă de înlocuire a cuvintelor de origine slavă și, în general, nelatină, cu cuvinte latinești sau romanice, Lambrior ia atitudine, argumentînd că înlocuirea unor asemenea cuvinte „de orice

76) *Chestiunea ortografică*, Convorbiri literare, 1880, p. 75.
77) *Chestiunea ortografică* Conv Lit, 1880, p. 75.
78) *Literatura poporană*, Conv. Lit., 1874, p. 82.
79) „ „ „ „ 1874, p. 83.
80) „ „ „ „ 1874, p. 81.
81) „ „ „ „ 1874, p. 81.
82) „ „ „ „ 1874, p. 77.
83) „ „ „ „ 1874, p. 81-82.
84) „ „ „ „ 1874, p. 82.

https://biblioteca-digitala.ro

obîrșie (ar fi), pe care le întrebuințează poporul, (cuvinte) care s-au prefăcut în ființa limbii“ [85]) ar însemna sărăcirea limbii noastre nu numai de un număr de cuvinte „istorice“ ci și de un mare număr de expresii. „Cu vorba nouă — observă Lambrior — nu putem face aceleași întrebuințări cum am face cu una veche“ [86]), iar despre încercarea neologiștilor de a introduce un cuvînt cu întrebuințările lui din limba de origine, spune că, dacă ar izbuti, ar avea ca urmare „sfărîmarea construcției romînești și sărăcia limbii de o sumă de expresii vechi“ [87]).

Subliniem, însă, că atitudinea lui Lambrior față de neologisme nu este radicală, căci vorbind despre neologismele „încetățenite“ în limbă, afirmă următoarele:

„Pentru că avem cuvinte vechi în locul neologismelor, socot că nu trebuie să predicăm stîrpirea acestora din urmă. Ceea ce trebuie să susținem este întrebuințarea vorbelor populare și vechi în limba literară, alături cu neologismele împămîntenite“ [88]).

E întru totul întemeiată părerea lui că neologismele — acele „împămîntenite“ nu trebuie alungate, căci, întrebuințate alături de cuvintele vechi „servesc la variarea stilului și la un fel de ritm al prozei“. Se știe, de pildă, cu ce succes a utilizat Eminescu sinonimia rezultată din introducerea în limba noastră a unor termeni noi, pe lîngă alții existenți în limbă.

Pe cînd cei care — pînă la Lambrior — se ocupaseră de problemele limbii literare, o priviseră sub aspectul lexical și fonetic, el o privește și sub aspectul morfologic. Observînd restrîngerea ariei preteritului (=perfectului simplu) din limba vorbită, spune că pierderea acestei forme

„ar fi de mare pagubă pentru elementele estetice ale *frazeologiei*, căci... chiar dacă am admite că preteritul are același sens ca perfectul compus, încă tot ar servi pentru a varia stilul“ [89]).

Și mai departe:

„Teoria că-l destul un cuvînt pentru o noțiune și-i destul o formă gramaticală pentru un raport... niciodată nu se va împăca cu nevoile limbii literare“ [90]).

Iată, pentru prima dată, formulată la noi, în modul acesta, teoria valorii stilistice a sinonimiei gramaticale.

Justețea observației lui Lambrior își găsește confirmare în faptul că forma perfectului simplu, dispărută astăzi din vorbire în cea mai mare parte a teritoriului daco-romîn, continuă a fi întrebuințată cu deosebit efect artistic în stilul narativ al scriitorilor moldoveni de la Creangă la Sadoveanu — al scriitorilor, deci, din provincia de unde această formă a dispărut mai întîi.

Un alt fapt. Este vorba anume de formele imperfectului, persoana a III-a sg. și pl., identice altădată și diferențiate astăzi. Diferențierea

85) *Literatura poporană*, Conv. lit., 1874, p. 82.
86) „ „ „ „ 1874, p. 78.
87) „ „ „ „ 1874, p. 78,
88) *Carte de citire*, p. LI.
89) *Carte de citire*, p. XXIX.
90) *Carte de citire*, p. XXX.

https://biblioteca-digitala.ro

între aceste forme a început în sec. al XVIII-lea și s-a definitivat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Lambrior observă fenomenul (ce se petrecea oarecum sub ochii săi) și face remarca: „...un bun simț de estetică a limbii“ [91]) duce la diferențierea formelor gramaticale după funcțiile ce le îndeplinesc.

Dacă admite două sau mai multe cuvinte pentru aceeași noțiune, dacă admite două forme gramaticale pentru aceeași valoare semantică, nu admite, însă, pronunțarea în mai multe feluri a aceluiași cuvînt în cadrul limbii literare. De aceea, recomandă moldovenilor „să renunțe la un particularism al lor fonetic spre a intra în regula generală a declinației romînești“ [92]), iar, în altă parte, vorbind despre limba literaturii populare ca izvor de îmbogățire pentru cea literară, insistă asupra necesității „de a curăți de provincialisme materialul cules“ [93]). Rezolvarea problemei limbii literare, o propune în felul următor:

Dacă dorim să restatornicim vechea legătură între limba vorbită a poporului și între limba scrisă literară și științifică... trebuie să întrebuințăm în limba cultă toate elementele poporane, fără deosebire de obîrșia lor. Nu e vorba aici de a ne întoarce la limba cronicarilor, limbă de la care cea poporană a făcut cîțiva pași înainte, ci de a păstra ca și dinșii unitatea de limbă ca legătură între deosebitele clase ale poporului“ [94]).

Multe dintre aceste idei ale lui Lambrior par astăzi prea cunoscute. Sînt considerate adevăruri comune. Desigur că nu tot așa stăteau lucrurile cu 80 de ani în urmă, cînd le exprima Lambrior.

Pe de altă parte, este adevărat că unele dintre ele fuseseră exprimate — cu amplă argumentare — de A. Russo și de alții.

Scopul nostru, însă, nu a fost să arătăm peste tot dacă Lambrior sau altcineva înaintea lui, a exprimat cel dintîi o idee sau alta. Scopul nostru a fost să determinăm poziția întemeietorului studiului științific al limbii romîne față de problemele limbii literare ale epocii sale.

O altă problemă strîns legată de cea a limbii literare și tot așa de mult dezbătută, era cea a ortografiei.

Societatea Academică Romînă — nu cu mult mai înainte înființată — ar fi fost, în primul loc, indicată, să înlăture dezorientarea ce exista cu privire la această problemă. Dar tocmai ea, prin hotărîrea din 1869 de a adopta, pentru publicațiile sale „un mod de scriere“ bazat pe principiul etimologismului, contribuise la menținerea, dacă nu chiar la accentuarea acestei dezorientări.

„Regulile ortografice“ ale Societății Academice nu se putuseră impune și în afara pereților ei. Ba chiar membrii ei — în majoritatea lor urmau alte norme decît cele ale Societății. Nici un ziar și nici o revistă apărute în vechiul regat, între 1869 1880, nu-și însușiseră aceste reguli ortografice.

În această situație, Academia însăși găsește, în 1879, că trebuie să-și revizuiască regulile ortografice și încearcă să se orienteze spre

91) *Chestiunea ortografică* Conv. lit.. 1880, p. 75.
92) *Îndreptariu*, Conv. lit.. 1881, p. 338.
93) *Literatura poporană*, Conv. lit. 1874, p. 83.
94) *Limba cronicarilor*, Conv. lit., 1874, p. 130.

https://biblioteca-digitala.ro

fonetism — spre „un fonetism — după expresia lui Tiktin — temperat de necesități etimologice".

Această revizuire a ortografiei îi dă prilej lui Lambrior să intervină, mai întîi cu articolul *Chestiunea ortografică* în care privește problema mai mult principial, și, apoi, cu studiul așa de documentat, dar, din nefericire, rămas neterminat *Îndreptar*, și să susțină „un fonetism netulburat de considerații etimologice".

În sprijinul aplicării sistemului fonetic, Lambrior invocă „știința și utilitatea" [95]). Legat de popor pe a cărui instruire o vedea ca o frumoasă posibilitate de viitor, el argumentează că pentru această instruire este „nevoie de o ortografie simplă și aceasta — adaugă el — nu poate fi decît cea fonetică" [96]).

Deși susținător al fonetismului, Lambrior nu ezită să recunoască și neajunsurile acestui sistem și propune temperarea fonetismului și înlăturarea din limba literară a deosebitelor rostiri personale și locale [97]).

De aceea, recomandă ca atunci cînd se fixează noi norme ortografice, să se țină seama și de tradiția literară [98]), iar „Îndreptarul" și-l alcătuiește pe baza principiului fonetic, ținînd, însă, seamă și de tradiția literară.

КОНЦЕПЦИЯ ОБ ЯЗЫКЕ, АЛ. ЛАМБРИОРА

Краткое содержание

Ламбриор — представитель школы младограмматиков. Как и младограмматики, он считал, что лингвистическими явлениями управляют постоянные законы, не допускающие исключений.

Конечная цель исследований по языкознанию — это раскрытие этих законов, причём эта цель может быть достигнута посредством сравнительно-исторического метода.

Область явлений, которую больше всего осветил Ламбриор, не только для познания законов, по которым происходят изменения в языке, но и для установления причин этих изменений и для определения эпохи, в которую они произошли,—это фонетика.

Наряду с вопросами общего языкознания и исторической грамматики, Ламбриор интересовался также вопросами литературного языка, главным образом словарного состава языка. Обогащение словарного состава за счёт устной разговорной речи ему представлялось абсолютно необходимым.

Ему не были чужды и вопросы орфографии, для установления которой он рекомендовал применять фонетический принцип, учитывая при этом литературную традицию.

---

95) *Îndreptariu*, Conv. lit., 1881, p 125.
96) *Îndreptariu*, Conv. lit., 1881, p. 139.
97) *Chestiunea ortografică*, Conv. lit., 1880, p. 75.
98) *Chestiunea ortografică*, Conv. lit., 1880, p. 75.

https://biblioteca-digitala.ro

LA CONCEPTION LINGUISTIQUE D'ALEXANDRE LAMBRIOR

Résumé

Lambrior est un représentant de l'école des néogrammairiens. En suivant leur exemple, il considère les phénomènes linguistiques comme régis par des lois constants, qui ne connaissent pas d'exceptions.

Il faut donc que les recherches linguistiques aboutissent à la découverte de ces lois. On peut y parvenir grâce à la méthode historico-comparative.

C'est principalement le domaine de la phonétique historique que Lambrior a exploré non seulement dans le but de trouver les lois selon lesquelles se produisent les changements dans la langue, mais aussi afin de déterminer les causes de ces changements et d'établir l'époque où ils ont eu lieu.

Outre les problèmes de linguistique générale et de grammaire historique, Lambrior a pris inérêt aussi aux problèmes concernant la langue littéraire, notamment le vocabulaire.

Il croit qu'il est absolument nécessaire que le vocabulaire s'enrichisse de toutes les ressources de la langue parlée par le peuple.

Il n'est pas resté indifférent non plus au problème de l'orthographe dont il veut fixer les règles à l'aide du principe phonétique, tout en tenant compte aussi de la tradition littéraire.

https://biblioteca-digitala.ro